

Tunnistetiedot poistettu

Käännös

C-593/21 - 1

Asia C-593/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

24.9.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Cour de cassation (Belgia)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

10.9.2021

Valittaja:

NY

Vastapuoli:

Herios SARL

Cour de cassation

(ylin tuomioistuin, Belgia)

välipäätös

[– –] [välipäätöksen viitenumero]

[– –] NY

valittaja kassaatiomenettelyssä,

[– –] [valittajan asianajajan tunnistetiedot]

vastaan

HERIOS, rajavastuuyhtiö [– –] [vastaajan tunnistetiedot]

vastapuoli kassaatiomenettelyssä,

[– –] [vastapuolen asianajajan tunnistetiedot]

I. Asian käsittely Cour de cassationissa

Kassaatiovalitus on tehty 16.1.2020 annetusta cour d’appel de Liège (ylioikeus, Liège) tuomiosta.

[– –]

[– –] [menettelyyn liittyviä seikkoja]

II. Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

[– –] [T]osiseikat ja asian käsittelyn vaiheet voidaan tiivistää seuraavasti.

Vastapuoli oli tehnyt Pöensgen-nimisen saksalaisen yhtiön kanssa kauppaedustussopimuksen, jonka nojalla hänellä oli yksinoikeus päämiehen tuotteiden [– –] myyntiin Belgiassa, Ranskassa ja Luxemburgissa.

Vuonna 2009 vastapuoli otti valittajan suullisella sopimuksella palkkioperusteiseksi aliedustajakseen, jonka tehtävänä oli neuvotella Pöensgenin edellä mainituilla alueilla jakelemien tuotteiden myyntisopimuksia.

Vuoden 2015 lopussa ja vuoden 2016 alussa valittajan, vastapuolen ja Pöensgenin välillä käytiin neuvotteluja valittajan kauppaedustuksen jatkamisesta edelleen ja vastapuolen edustustoiminnan lakkauttamisesta, mutta ne jäivät tuloksettomiksi.

Pöensgen ilmoitti 8.6.2016 irtisanovansa vastapuolen kanssa tekemänsä sopimuksen kuuden kuukauden kuluttua ennakoilmoituksesta, joten niiden välinen sopimussuhde päättyi 31.12.2016.

[Valittajasta] tuli Pöensgenin kauppaedustaja tammikuussa 2017, ja hän ja Pöensgen tekivät kauppaedustussopimuksen huhtikuussa 2017.

Vastapuoli irtisanoi sen ja valittajan välisen sopimuksen 23.2.2017 päivätyllä kirjeellä sellaisten poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi, jotka tekivät päämiehen ja edustajan välisen ammattimaisen yhteistyön lopullisesti mahdottomaksi, eli pääsopimuksen lakkaamisen vuoksi.

Vastapuoli ja Pöensgen sopivat 22.5.2017 muun muassa goodwill-hyvityksen maksamisesta vastapuolelle.

Koska valittaja katsoi olevansa oikeutettu goodwill-hyvitykseen uusista asiakkaista, jotka hän oli hankkinut vastapuolen hyväksi ja joista vastapuoli oli saanut hyvityksen Pöensgeniltä, valittaja vaati vastapuolta maksamaan hänelle

goodwill-hyvityksenä määrän, joka vastasi valittajan vastapuolelle hankkimista uusista asiakkaista tullutta liikevaihtoa vuonna 2016.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myönsi valittajalle goodwill-hyvityksen.

Valituksenalaisella tuomiolla muutettiin tätä ensimmäisen oikeusasteen tuomiota ja todettiin, ettei valittajalla ole oikeutta goodwill-hyvitykseen.

III. Valitusperuste

Valittaja on esittänyt yhden valitusperusteen, joka on seuraava:

Oikeussäännöt, joita on rikottu

- talousoikeudesta annetun lain (Code de droit économique) X.5 § ja X.18 §:n 1 momentti;
- jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY [EYVL 1986, L 382, s. 17] 17 artiklan 1 kohta ja 2 kohdan a alakohdan ensimmäinen luetelmakohta;
- yleinen periaate unionin oikeuden ensisijaisuudesta kansallisen oikeuden sääntöihin nähden.

Valituksenalaiset ratkaisut ja perusteet

Valittajan kanne hylättiin [– –] [valituksenalaisella] tuomiolla [– –] [erityisesti seuraavin perustein]:

”Vaadittu goodwill-hyvitys

Menettelyn asianosaisten kesken on riidatonta, että niiden välillä oli kauppaedustussopimus, jolla talousoikeudesta annetun lain 1.11 §:n mukaan tarkoitetaan sopimusta, jolla yksi sopimuspuoli eli kauppaedustaja saa toiselta sopimuspuolelta eli päämieheltä, johon hän ei ole ansiotyösuhteessa, pysyvän toimeksiannon neuvotella ja tapauksen mukaan tehdä palkkiota vastaan myyntisopimuksia päämiehen nimissä ja lukuun.

Kauppaedustaja valtuutetaan nimenomaisesti käyttämään aliedustajaa. Kauppaedustajasta [vastapuolesta] tulee tällöin aliedustajan [valittajan] päämies, ja sen on maksettava aliedustajalle palkkioita (talousoikeudesta annetun lain X.5 §).

Pöensgenin ja [vastapuolen] välisen sopimussuhteen lakkaamisen seurauksena myös aliedustussopimuksen perusta lakkasi olemasta.

[– –]

[Valittajan] vaatimus koskee yksinomaan talousoikeudesta annetun lain X.18 §:ssä tarkoitettua goodwill-hyvitystä, johon kauppaedustajalla on tietyn edellytyksin oikeus kauppaedustussopimuksen irtisanomisen jälkeen.

[– –]

Vielä on tutkittava, täyttääkö [valittaja] goodwill-hyvityksen myöntämislle asetetut edellytykset. Lainsäätäjä on määritellyt asiaa koskevat vaatimukset suppeasti.

Talousoikeudesta annetun lain X.18 §:ssä säädetään, että kauppaedustussopimuksen irtisanomisen jälkeen kauppaedustajalla on oikeus goodwill-hyvitykseen, jos hän on hankkinut päämiehelle uusia asiakkaita tai merkittävästi laajentanut liikesuhteita aikaisempien asiakkaiden kanssa, ja tästä toiminnasta voi edelleen koitua päämiehelle merkittävää etua.

Asiakasluettelosta ja [valittajan] toimittamista palkkiolaskelmista ilmenee, että [hän] kasvatti [vastapuolen] asiakaskuntaa.

Talousoikeudesta annetun lain X.18 §:n sanamuodon mukaan goodwill-hyvityksen myöntäminen edellyttää lisäksi sitä, että kauppaedustajan hankkimat uudet asiakkaat vielä sopimussuhteen lakattuakin tuottavat päämiehelle merkittävää etua.

Goodwill-hyvitys, joka [vastapuolelle] maksettiin sen ja Pöensgenin välisen kauppaedustussopimuksen irtisanomisen seurauksena, ei ole merkittävä tulevaisuudessa koitua etu, jonka [vastapuoli] sai [valittajan] hankkimista uusista asiakkaista, vaan se on lain mukaan maksettava korvaus.

Vaadittu goodwill-hyvitys ei ole tulevaisuudessa koitua etu, vaan se perustuu kauppaedustussopimuksen irtisanomiseen [– –].

Koska talousoikeudesta annetun lain X.18 §:n sanamuoto on selvä, Euroopan unionin tuomioistuimelta ei ole tarpeen pyytää [valittajan] ehdottamalla tavalla ennakkoratkaisua merkittävän edun käsitteen tulkinnasta.

[Vastapuolelle] ei voi enää tulevaisuudessa koitua etua hankituista asiakkaista. [Vastapuolen] ja Pöensgenin välillä 22.5.2017 tehdyssä sopimuksessa määrätään tältä osin nimenomaisesti, että kaikki maksuja, tietoja, laskutusta ja vastuuta koskevat sopimuspuolten vastavuoroiset vaatimukset, jotka perustuvat 31.12.[2016] irtisanottuun kauppaedustussopimukseen, [täytetään] panemalla ensin mainittu sopimus täytäntöön, ja [valittaja] ja Pöensgen puolestaan jatkavat edelleen yhteistyötä ja myös hankitun asiakaskunnan hyödyntämistä.”

Väitteet

Talousoikeudesta annetun lain X.5 §:ssä säädetään, että jollei laissa toisin säädetä, kauppaedustaja voi tehtävänsä hoitamiseksi käyttää aliedustajia, joille se maksaa

palkkiot ja jotka toimivat sen vastuulla, ja tällöin kauppaedustajasta tulee näiden aliedustajien päämies.

Jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY 17 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus säätää, että kauppaedustajalle maksetaan edustusopimuksen lakkaamisesta hyvitystä.

Jäsenvaltioilla oli mahdollisuus valita joko goodwill-hyvitykseen perustuvan järjestelmän, jossa kauppaedustajalle hyvitetään hänen päämiehelle hankkimiensa asiakkaiden tuottama arvo, tai sopimuksen menetyksestä aiheutuneen vahingon korvaamiseen perustuvan järjestelmän välillä.

Ensimmäisestä vaihtoehdosta edellä mainitun direktiivin 17 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Kauppaedustajalla on oikeus hyvitykseen, jos ja siinä laajuudessa kuin:

– hän on hankkinut päämiehelle uusia asiakkaita tai merkittävästi laajentanut liikesuhteita aikaisempien asiakkaiden kanssa ja päämiehelle koituu jatkuvasti merkittävää etua liikesuhteista tällaisten asiakkaiden kanssa;

ja

– tämän hyvityksen maksaminen on kaikki asiaan vaikuttavat seikat ja erityisesti kauppaedustajan näiden asiakkaiden kanssa päätettävistä liiketoimista menettämät provisiot huomioon ottaen kohtuullista. Jäsenvaltiot voivat säätää, että tällaiseksi seikaksi katsotaan myös 20 artiklassa tarkoitetun kilpailunrajoitusehdon käyttäminen”.

Talusoikeudesta annetussa laissa päädyttiin goodwill-hyvitykseen, ja sen X.18 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kauppaedustusopimuksen lakkaamisen jälkeen kauppaedustajalla on oikeus goodwill-hyvitykseen, jos hän on hankkinut päämiehelle uusia asiakkaita tai merkittävästi laajentanut liikesuhteita aikaisempien asiakkaiden kanssa, ja tästä toiminnasta voi edelleen koitua päämiehelle merkittävää etua.”

Saman pykälän 2 momentissa täsmennetään, että jos kauppaedustusopimuksessa on kilpailukieltoehto, päämiehelle on katsottava koituvan merkittävää etua, ellei toisin osoiteta.

Aliedustajalla on, paitsi X.18 §:n 5 momentissa tarkoitetuissa poikkeustapauksissa, joilla ei ole merkitystä käsiteltävän asian kannalta, oikeus goodwill-hyvitykseen, joka kuuluu hänen päämiehensä (pääsopimussuhteessa olevan kauppaedustajan) maksettavaksi, jos tämä aliedustaja osoittaa hankkineensa päämiehelleen asiakkaita tai merkittävästi laajentaneensa liikesuhteita päämiehensä aikaisempien asiakkaiden kanssa, ja jos tästä

toiminnasta voi aliedustussopimuksen lakattuakin koitua päämiehelle merkittävää etua.

Goodwill-hyvitystä on, siltä osin kuin päämies maksaa sen pääedustajalle aliedustajan tälle hankkimista asiakkaista, pidettävä ”merkittävänä etuna”, joka aliedustajan päämiehelle koituu aliedustussopimuksen lakattua.

Se kiistaton seikka, että pääedustajalle maksettu goodwill-hyvitys ”perustuu lailla perustettuun oikeuteen”, sen enempää kuin se seikka, että aliedustaja, josta on oman päämiehensä tekemän pääedustussopimuksen ja aliedustussopimuksen lakkaamisen jälkeen tullut samojen tuotteiden pääedustaja, jatkaa edelleen kyseisen aliedustuksen yhteydessä ”hankitun asiakaskunnan hyödyntämistä”, eivät poista kyseisen aliedustajan oikeutta aliedustussopimuksen lakattua maksettavaan goodwill-hyvitykseen.

Tuomiolla, jossa todetaan, i) että aliedustussopimus oli lakannut ja ii) että aliedustaja oli ”kasvattanut asiakaskuntaa” ja siten hankkinut päämiehelleen eli pääedustajalle asiakkaita, ei voitu talousoikeudesta annetun lain X.18 §:n 1 momenttia ja direktiivin 86/653/ETY 17 artiklan 2 kohdan a alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa rikkomatta hylätä valittajan goodwill-hyvityksen saamiseksi nostamaa kannetta sillä perusteella, että vastapuolen Pöensgeniltä vaatima ja saama hyvitys ei ole tulevaisuudessa koituvaa etua, että vastapuolen saama goodwill-hyvitys oli lain mukaan maksettava korvaus ja että valittaja ja Pöensgen jatkavat edelleen yhteistyötä ja hankitun asiakaskunnan hyödyntämistä.

Toissijaisesti valittaja vaatii, että Cour de cassation esittää unionin tuomioistuimelle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (konsolidoitu toisinto) 267 artiklan nojalla seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

[– –] [ennakkoratkaisukysymys toistetaan päätösosassa]

IV. Cour de cassationin välipäätös

Jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY 17 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kauppaedustajalle suoritetaan edustussopimuksen lakattua 2 kohdassa tarkoitettu hyvitys tai 3 kohdassa tarkoitettu korvaus.

Kyseisen direktiivin 17 artiklan 2 kohdan a alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla kauppaedustajalla on oikeus hyvitykseen, jos ja siinä laajuudessa kuin hän on hankkinut päämiehelle uusia asiakkaita tai merkittävästi laajentanut liikesuhteita aikaisempien asiakkaiden kanssa ja päämiehelle koituu jatkuvasti merkittävää etua liikesuhteista tällaisten asiakkaiden kanssa.

Talusoikeudesta annetun lain X.18 §:n 1 momentissa, [– –] jolla direktiivin 17 artiklan 2 kohdan a alakohta saatettiin osaksi kansallista lainsäädäntöä, säädetään,

että kauppaedustussopimuksen lakkaamisen jälkeen kauppaedustajalla on oikeus goodwill-hyvitykseen, jos hän on hankkinut päämiehelle uusia asiakkaita tai merkittävästi laajentanut liikesuhteita aikaisempien asiakkaiden kanssa, ja tästä toiminnasta voi edelleen koitua päämiehelle merkittävää etua.

Tuomiossa todetaan, että valittaja oli vastapuolen aliedustaja, että hän kasvatti vastapuolen asiakaskuntaa ja että pääedustussopimuksen lakattua vastapuoli sai ensisijaiselta päämieheltä goodwill-hyvityksen ja valittajasta tuli tämän entisen ensisijaisen päämiehen edustaja.

Valitusperusteella riitautetaan tuomio, jolla valittajalta evättiin oikeus goodwill-hyvitykseen sillä perusteella, että vastapuolen saama goodwill-hyvitystä ei voida pitää merkittävänä etuna, koska se ei ole tulevaisuudessa koituvaa etua, vaan se on lain mukaan maksettava korvaus, ja että valittajan on määrä edelleen jatkaa työskentelyä ja asiakkaiden hyödyntämistä entisen ensisijaisen päämiehen kanssa.

Valitusperusteen tutkiminen edellyttää 17 artiklan 2 kohdan a alakohdan ensimmäisen luetelmakohtaan tulkintaa.

Ennen asian ratkaisemista on siten tarpeen esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle jäljempänä tämän välipäätöksen päätösosassa oleva ennakkoratkaisukysymys.

Näillä perusteilla

Cour de cassation

on päättänyt lykätä asian käsittelyä siihen asti, kunnes Euroopan unionin tuomioistuin on vastannut seuraavaan ennakkoratkaisukysymykseen:

Onko jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18.12.1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY 17 artiklan 2 kohdan a alakohdan ensimmäistä luetelmakohtaa tulkittava siten, että käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa se osa pääedustajalle maksettavasta goodwill-hyvityksestä, joka vastaa aliedustajan sille hankkimia uusia asiakkaita, ei ole pääedustajalle koitunutta ”merkittävää etua”?

[– –] [ratkaisukokoonpano, päivämäärä, menettelyyn liittyviä seikkoja ja allekirjoitukset]